KUPIŠKIO POVILO MATULIONIO PROGIMNAZIJOS DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS DĖL KUPIŠKIO POVILO MATULIONIO PROGIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2025 m. birželio 19 d. Nr. V-116
Kupiškis

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnio 4 dalimi, Kupiškio rajono savivaldybės mero 2025 m. birželio 18 d. potvarkiu Nr. MV-191 „Dėl pritarimo Kupiškio rajono savivaldybės ugdymo įstaigų ikimokyklinio ugdymo programoms“,

t v i r t i n u Kupiškio Povilo Matulionio progimnazijos ikimokyklinio ugdymo programą (pridedama).

Šis įsakymas gali būti skundžiamas per vieną mėnesį nuo skunde nurodytų pažeidimų paaiškėjimo asmeniui dienos Kupiškio Povilo Matulionio progimnazijos direktoriui (Jaunimo g. 2, Kupiškis) Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka arba per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo arba įteikimo suinteresuotai šaliai dienos Lietuvos administracinių ginčų komisijos Panevėžio apygardos skyriui Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka, Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmams (Respublikos g. 62, Panevėžys) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Direktorius Rimvydas Latvys

KUPIŠKIO POVILO MATULIONIO PROGIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

Kupiškis, 2025

PRITARTA
Kupiškio rajono savivaldybės
mero 2025 m. birželio 18 d.
potvarkiu Nr. MV-191

PATVIRTINTA
Kupiškio Povilo Matulionio
progimnazijos direktoriaus
2025 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. V-116

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)

Vaikas – tai **kūrėjas, atradėjas ir lyderis**, kuris ugdymo(si) procese nėra pasyvus žinių gavėjas, bet aktyvus kūrėjas. Jis kelia klausimus, tyrinėja aplinką, išbando idėjas ir mokosi iš patirties. Tokiai asmenybės raidai būtina emociškai saugi, atvira, vaiko iniciatyvą palaikanti aplinka.

Mokytojas ugdymo(si) procese – ne vien informacijos perteikėjas, bet **kūrėjas, vedlys ir patarėjas**, kuris padeda vaikui atrasti savo stiprybes, kuria sąlygas savarankiškai veiklai ir padeda susiorientuoti įvairiose situacijose. Mokytojas atidžiai stebi vaikų poreikius, domisi jų pomėgiais, reaguoja į emocinę savijautą ir kuria ryšį, grįstą pagarba bei pasitikėjimu.

Vaiko mokymasis vyksta žaismingai, per patyrimą ir aktyvią veiklą. Patirtinė veikla suteikia galimybę vaikui pačiam atrasti, klysti, bandyti iš naujo, reflektuoti. Žaidimas – tai ne tik veiklos forma, bet ir emocinio saugumo, kūrybiškumo bei bendradarbiavimo ugdymo priemonė.

Ugdymo turinys orientuotas skatinti vaiką **tyrinėti, atrasti, veikti**. Turinys kuriamas remiantis vaikų interesais, stebėjimais, jų iniciatyvomis ir klausimais. Vaikas įtraukiamas į turinio formavimą – jis siūlo idėjas, renkasi veiklas, kuria žaidimų scenarijus, dalyvauja veiklų refleksijoje.

Tokiu būdu kuriama ugdymo(si) sistema, kurioje visos dalys – vaikas, mokytojas, mokymasis ir turinys – veikia sąveikoje, kurdamos visuminį, prasmingą ir vaiko poreikius atliepiantį ugdymo(si) procesą (1 pav.).

1 pav. Ugdymo(si) procesas

2. UGDYMĄ(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS

Vaiko orumas. Kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas. Kiekvienas vaikas vertinamas kaip unikali ir svarbi asmenybė. Jam suteikiama teisė būti išgirstam, pastebėtam, įtrauktam į bendruomenės gyvenimą. Vaikų įvairovė priimama kaip turtas, o jų patirtys – kaip ugdymo(si) pagrindas.

Lygiateisiškumas ir teisingumas. Vaikai auga aplinkoje, kurioje kiekvienas turi vienodą galimybę dalyvauti veiklose, būti vertinamas už pastangas, o ne tik rezultatus. Pedagogai sąmoningai taiko vienodas taisykles visiems vaikams, padeda vaikams išmokti spręsti konfliktus, suprasti, kas yra teisingumas ir pagarba.

Vaiko gerovė. Vaiko gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrinę, socialinę bei fizine aplinka. Vaiko gerovė yra ugdymo prioritetas – tiek fizinė, tiek emocinė. Siekiame užtikrinti, kad kiekvienas vaikas jaustųsi saugus, priimtas, mylimas, globojamas.

Pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei. Vaikai ugdomi aplinkoje, kurioje gerbiama kiekvieno individualybė. Mūsų tikslas – padėti vaikui suprasti, kad kiekvienas žmogus yra skirtingas, tačiau visi esame verti pagarbos. Ugdymo turinyje integruojamos temos apie įvairias tautas, kultūras, kalbas, šeimos modelius ir individualius skirtumus.

Kultūrinis tapatumas. Vaikai ugdomi per savo krašto kalbą, papročius, tautosaką, šventes. Skatinamas pasididžiavimo jausmas savo kilme, skiepijama meilė gimtajai kalbai, tradicijoms, gilinamos žinios apie regiono istoriją ir kultūrą. Taip formuojama vaikų tapatybė ir pagarba etninei įvairovei, padedama pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas. Pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis. Kuriama bendruomenė, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi svarbus. Vaikai mokosi gyventi grupėje, priimti sprendimus, tartis, dalintis, padėti kitiems. Skatinamas jų aktyvus dalyvavimas grupės ir bendruomenės veiklose, ugdomas atsakingas požiūris į save, kitus ir aplinką.

Lygiavertis dalyvavimas. Vaikams sudaromos sąlygos būti aktyviais veiklų dalyviais. Jie turi teisę išreikšti savo nuomonę, pasirinkti veiklas, pasiūlyti idėjas. Pedagogai kuria aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi svarbus, reikalingas ir vertinamas.

Saviraiškos laisvė. Vaikams suteikiama erdvė ir laikas kūrybiškai išreikšti save per žaidimus, meną, judesį, kalbą. Jie skatinami savarankiškai mąstyti, kelti klausimus, ieškoti atsakymų, klysti ir bandyti dar kartą. Vaiko nuomonė laikoma svarbia ugdymo(si) proceso dalimi.

3. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

Vaikas – tai aktyvus, smalsus, kūrybingas ir besimokantis bendruomenės narys. Jis ugdosi visapusiškai per savitą, individualų patyrimą, kuriame svarbiausi vaidmenys tenka žaidimui, atradimui, saviraiškai ir santykiams. Kiekvienas vaikas yra unikalus – jis mokosi skirtingu tempu, pasitelkdamas asmeninę patirtį, domėjimosi sritis, pojūčius ir emocinę brandą. Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą: žaidimo, saugumo, draugysčių, komunikavimo, pažinimo džiaugsmo, kūrybinės saviraiškos.

4. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENIŲ POREIKIAI

Tėvai – artimiausi vaiko žmonės, todėl jų vaidmuo ikimokykliniame ugdyme yra nepaprastai svarbus. Ugdymo įstaiga ir šeima siekia bendrų tikslų – padėti vaikui augti saugioje, emociškai stabilioje, ugdymui palankioje aplinkoje. Siekiame, kad santykiai su tėvais būtų grįsti tarpusavio pasitikėjimu, pagarba, atvirumu bei nuoširdžiu bendravimu. Tėvai kviečiami įsitraukti į ugdymo(si) procesą tiek formaliai, tiek neformaliai: dalyvauti veiklose, dalintis savo profesine ar asmenine patirtimi, stebėti vaikų ugdymąsi, padėti organizuoti renginius, temines dienas, išvykas. Tokios patirtys kuria natūralius ryšius tarp vaiko namų ir ugdymo įstaigos, stiprina pasitikėjimą mokytojais bei skatina tėvų įsitraukimą į ugdymo turinio formavimą.

Pedagogai reguliariai bendrauja su tėvais – tiek individualiai, tiek grupiniuose susirinkimuose. Keitimasis informacija apie vaikų pasiekimus, elgesio ypatumus, nuotaikas ar pasikeitimus vyksta abipusiu dialogu. Tėvų įžvalgos tampa svarbiu šaltiniu reflektuojant ugdymo procesą ir planuojant individualius tobulinimo žingsnius.

Vaikų ugdymas grindžiamas atvira sąveika su bendruomene. Bendradarbiaujama su vietos bibliotekomis, kultūros centrais, muziejais, seniūnijomis, socialiniais partneriais, ugdymo pagalbos specialistais. Vaikai supažindinami su vietos amatininkais, aplankomos bendruomenei svarbios erdvės, vyksta susitikimai su įvairių profesijų atstovais, dalyvaujama socialinėse akcijose ir

renginiuose. Šios patirtys padeda vaikams pažinti aplinkinį pasaulį, stiprina jų socialinę patirtį, ugdo bendruomeniškumą, pilietinę savimonę ir empatiją. Vaikai jaučia, kad jie priklauso bendruomenei, kad jų indėlis yra svarbus, o jų idėjos – vertingos.

5. REGIONO YPATUMAI IR ĮSTAIGŲ SAVITUMAI

Ikimokyklinio ugdymo grupių veikla vykdoma trijose skirtingose Kupiškio rajono vietovėse, kurioms būdingas glaudus ryšys su gamta, saugi ir rami gyvenamoji aplinka bei stipri bendruomeninė kultūra. Šis kontekstas sudaro palankias sąlygas visapusiškai vaiko raidai – tiek per artimą ryšį su vietos tradicijomis, tiek per aktyvų dalyvavimą bendruomenės gyvenime. Didelę reikšmę ugdymo turiniui turi natūrali aplinka. Vaikų ugdymas dažnai vyksta lauke – parkuose, miškuose, pievose ar kitose gamtinėse erdvėse. Tai leidžia vaikams patirti tvarų ryšį su gamta, pažinti metų laikų kaitą, stebėti aplinką, tyrinėti, judėti, reflektuoti savo patirtis. Tokia veikla ugdo vaikų smalsumą, pastabumą, kūrybiškumą, socialinius ir gamtamokslinius gebėjimus.

Aktyviai puoselėjamos vietos tradicijos ir papročiai. Vaikai supažindinami su gimtojo krašto istorija, tautosaka, šventėmis, amatininkyste, liaudies žaidimais ir dainomis. Į ugdymą integruojami vietos simboliai, etnografiniai elementai, organizuojami projektai apie gimtinę, vykdomos kalendorinės šventės. Tai skatina vaikų tautinio tapatumo formavimąsi, pagarbą savo krašto kultūrai ir bendruomenės nariams.

Ugdymo įstaigos pasižymi mažesnėmis vaikų grupėmis. Tai sudaro didesnes galimybes teikti individualų dėmesį kiekvienam vaikui. Pedagogai dirba glaudžiai bendradarbiaudami tarpusavyje, lanksčiai planuodami ugdymą, atliepdami vaikų poreikius ir inicijuodami patirtinio mokymosi veiklas. Kuriama emociškai saugi, kūrybiškumą skatinanti aplinka, kurioje vaikas yra vertinamas, girdimas ir palaikomas.

Regiono ypatumai padeda formuoti unikalią ugdymo kultūrą – kur mokymasis vyksta nuolat, nenutrūkstamai, kur svarbios vertybės auga kasdienybėje, o ryšys tarp ugdymo įstaigos, vaiko, šeimos ir aplinkos tampa tvariu pagrindu visapusei harmoningai vaiko raidai vystytis.

Ugdymo programa yra grindžiama integruota teorine prieiga, kuri sujungia konstruktyvizmo ir sociakultūrinės teorijų elementus. Vaikai mokosi patirdami, socialiai sąveikaudami ir aktyviai tyrinėdami aplinką. Mokytojai skatina vaikų smalsumą, aktyvų mokymąsi atrandant žinias pačiam, bendradarbiaujant ir bendraujant su kitais, sudarydami sąlygas individualizuotam mokymosi procesui bendrose veiklose.

II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Organizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą(si) vadovaujamasi šiais pagrindiniais principais:

Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Partnerystė su šeima, kuriant ugdymo(si) procesą yra vaiko sėkmingo ugdymo(si) sąlyga. Partnerystė su ikimokyklinio ugdymo grupių bendruomenės nariais ir socialiniais partneriais orientuota į vaiko gerovės ir visuminio ugdymo(si) užtikrinimą. Bendradarbiavimas ir pedagoginė sąveika grindžiama pagarba, tolerancija,

pasitikėjimu ir atsakomybe. Siekiama užtikrinti aktyvų tėvų (globėjų) dalyvavimą ugdymo(si) procese, priimant su vaiko ugdymu ir ugdymu(si) susijusius sprendimus.

III SKYRIUS
TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti laksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Kurti dinamišką, vaiko interesus atitinkančią mokymo(si) aplinką, siekiant užtikrinti, kad ugdymo(si) procesas būtų įdomus, prasmingas ir susijęs su vaikų kasdieniu gyvenimu.

2. Kurti ir stiprinti efektyvią tėvų ir įstaigos partnerystę, atsižvelgiant į vaikų, tėvų ir bendruomenės poreikius, siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko gerovę ir sėkmę.

3. Saugoti ir stiprinti vaikų fizinę ir psichinę sveikatą, sukuriant prielaidas sveikam ir aktyviam, savarankiškam ir saugiam, sėkmingam kiekvieno vaiko ugdymuisi.

4. Stebėti individualius pasiekimus ir pažangą, siekiant identifikuoti vaikų stiprybes, teikiant teigiamą grįžtamąjį ryšį, užtikrinant visapusišką asmenybės raidą ir pasirengimą tolesniam mokymui(si).

5. Skatinti pažinimo ir kūrybinius gebėjimus per aktyvų dalyvavimą patirtinėse veiklose ir žaidybinėse situacijose, taip padedant vaikams plėtoti problemų sprendimo įgūdžius, kūrybiškumą ir kritinį mąstymą.

6. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, abipuse partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo pedagogais, kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

Siekiant ugdymo tikslo įgyvendinimo sudaromos lanksčios ugdymo(si) sąlygos, kurios skatina vaikų galių auginimą ir padeda tapti: pasitikinčiais, besirūpinančiais savimi ir kitais, jautriais kultūrinei ir socialinei įvairovei, komunikabiliais, lanksčiai mąstančiais, kūrybingais, sėkmingai besimokančiais.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai – tai vaikų raidos ir ugdymo proceso metu nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios, supratimas ir gebėjimai. Jie apima 18 pasiekimų sričių, kurios laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas;

matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetinis suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis (2 pav.).

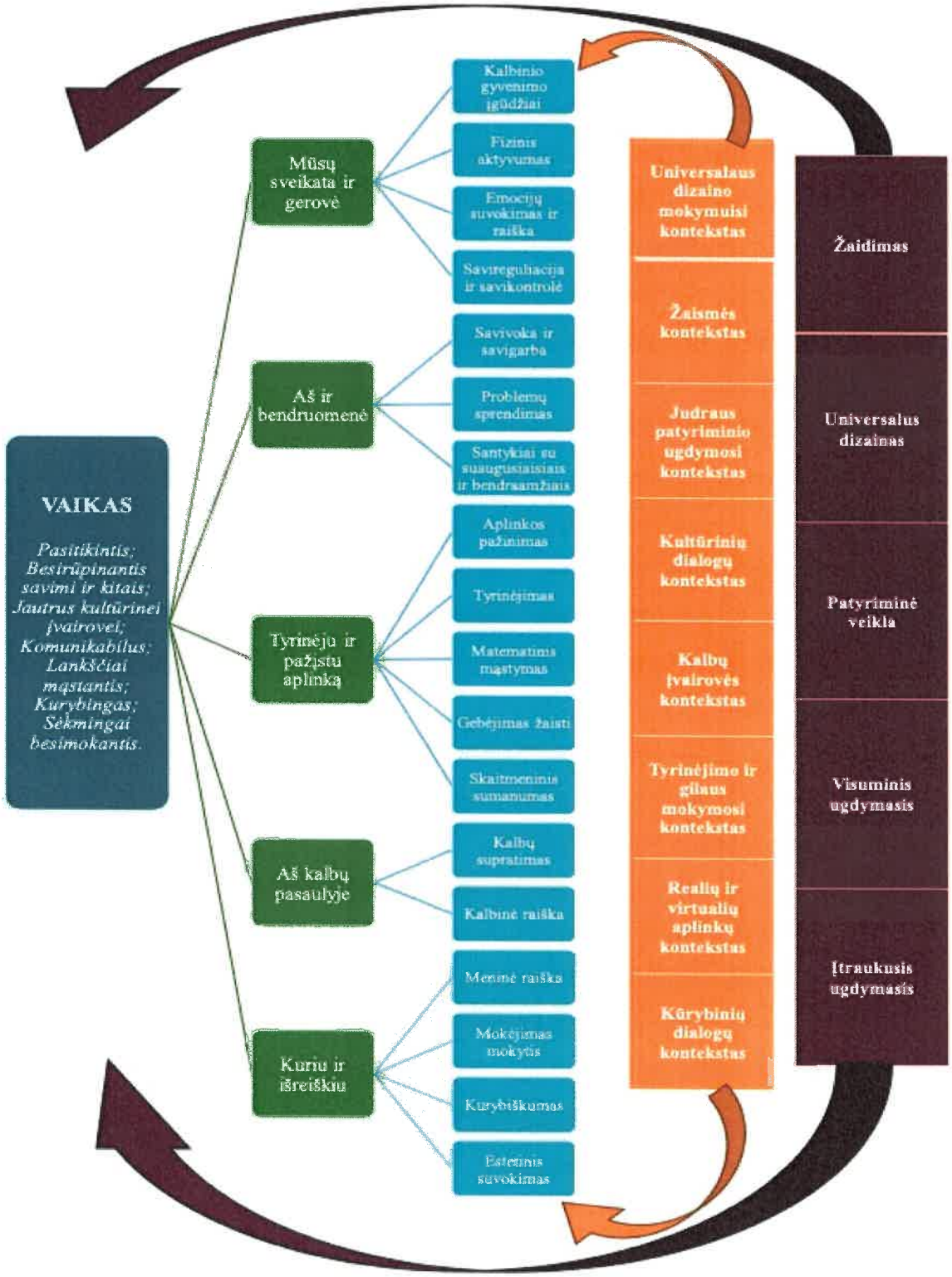

2 pav. Konceptualus ugdymo modelis

Konceptualus ugdymo modelis vaizduoja vaiką kaip ugdymo(si) centro ašį. Vaiko ugdymas(is) yra nuolatinis plėtojimas jo galių: pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, jautrumo kultūrinei ir socialinei įvairovei, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, gebėjimo mokytis. Šios galios ugdomos per integruotas pasiekimų sritis ir vaikui prasmingus edukacinius kontekstus: žaismę, tyrinėjimą, kalbų įvairovę, kultūrinius ir kūrybinius dialogus, universalų dizainą mokymuisi, realias ir virtualias aplinkas. Mokytojas, kurdamas kontekstus tiek grupėje, tiek lauke ar netradicinėje erdvėje, padeda vaikui visapusiškai augti. Šis modelis pagrįstas visuminio, įtraukaus ir patyriminio ugdymo principais ir sudaro prielaidas harmoningai besivystančiai asmenybei formuotis.

IV SKYRIUS
UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Sudarant ugdymo turinį siekiame integraliai ugdyti vaikų gebėjimus, įgūdžius, vertybines nuostatas kasdieninės veiklos metu, atsižvelgiant į vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus. Žaidimas – pagrindinė vaiko veikla. Ugdymo turinį sudaro aplinkos modeliavimo kryptis – vaikų ugdymo(si) kontekstų kūrimas. Pateikiami žaismės, universalaus dizaino mokymuisi, kultūrinių ir kūrybinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimų ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, judraus patirtinio mokymosi kontekstų kūrimo būdai. Vaikų ugdomoji veikla yra vientisas procesas. Jis neskaidomas į atskiras sritis ir vyksta integruotai. Ugdymas grindžiamas kūrybine vaiko ir pedagogo sąveika, taikomi spontaniško ugdymo(si) būdai pasinaudojant ugdymo(si) procese susikuriančiomis situacijomis, emociškai palaikant vaikų iniciatyvas, parūpinant priemonių. Ugdymo(si) turinys įgyvendinamas plėtojant pasiekimų sritis. Ugdymo(si) turinys – tai vaiko siūlymai ir iniciatyvos, mokytojo siūlymai, provokacijos, tikslingai organizuotos veiklos. Įgyvendinant Ikimokyklinio ugdymo programą, ugdymo(si) turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų galių augimą, sudarytas pagal pasiekimų sritis. Vaikų pasiekimų plėtotė, vaikų ugdymo(si) turinys ir veiklos įgyvendinamos pasitelkiant penkias ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“. Sritys išskirstytos siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymo(si) ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymo(si) ypatumus. Ugdymo(si) turinys ir procesas grindžiamas vaiko įtraukimu į prasmingas, jo patirtimi ir smalsumu grįstas veiklas, atliepiančias aktualius poreikius. Vaikams suteikiama galimybė rinktis, priimti sprendimus, siūlyti idėjas, taip ugdant savarankiškumą ir atsakomybę už savo mokymąsi. Refleksija tampa kasdienės veiklos dalimi – vaikai skatinami įvardyti, ką naujo sužinojo, ką patyrė, kuo džiaugėsi. Ugdymo(si) procese svarbus šeimos įsitraukimas – tėvai (globėjai) kviečiami bendradarbiauti, dalintis informacija apie vaiko pasiekimus, kartu kurti ugdymo aplinką ir stiprinti ugdymo(si) nuoseklumą namuose ir įstaigoje.

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai *Vertybinė nuostata* Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. *Esminiai gebėjimai* Renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų ir sveiką maistą, iš kur jis atsiranda, ir ką reikia valgyti, kad augtų sveikas. Stengiasi rinktis sveikus maisto produktus. Savarankiškai serviruoja stalą, valgo tvarkingai ir susitvarko pavalgęs. Taisyklingai plauna rankas, apsirengia ir nusirengia pagal oro sąlygas, rūpinasi savo daiktais. Laikosi saugaus elgesio taisyklių gatvėje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus. Žino, kur kreiptis pagalbos, ir mokosi saugoti save bei kitus.	Klauso, aiškinasi, randa atsakymus apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai. Diskutuoja su draugu kas yra sveika, o kas ne, savo nuomonę argumentuoja. Žaidžia vaidmeninius, režisūrinius žaidimus. Tyrinėja vaisius ir daržoves, sveria, uosto, pjausto, pavadina, gėrisi estetinius įspūdžiu. Tyrinėja, matuoja, žymisi išgeriamo vandens kiekį. Motyvuojamas suaugusiojo pavyzdžio laikosi asmens higienos. Supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. Įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieško sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, maloniai akiai. Imasi iniciatyvos pastebint ne vietoje padėtus daiktus, numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. Mokosi suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą. Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Mokosi saugaus elgesio grupėje, gatvėje, miške, prie vandens telkinių įgūdžių, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jų sveikatai ir saugumui, laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.
Fizinis aktyvumas *Vertybinė nuostata* Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. *Esminiai gebėjimai* Tiksliai ir koordinuotai juda: eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą, meta, gaudo, spiria kamuolį. Atlieka	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Eina, bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, ištvermingas šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta	Juda spontaniškai su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis. Išbando mokytojo demonstruojamus, pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus. Tobulina koordinaciją, orientaciją erdvėje, vikrumą, greitumą, jėgą žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais. Inicijuoja ir įsitraukia į inicijuojamus užsiėmimus, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. Nevaržomai judant, eksperimentuojant išbando savo kūno judėjimo

veiksmus, kuriems reikalinga akių ir rankų koordinacija bei smulkioji motorika. Derina judesius poroje ar grupėje žaisdamas ir šokdamas.	akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius išlaikant pusiausvyrą.	galimybes. Saugiai keičia savo kūno pradines padėtis, veikiant ribotame plote pratinasi judėti saugant save ir kitą. Žaidžiant komandinius žaidimus, mokosi laikytis taisyklių, laimėti, pralaimėti. Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją dėliojant, konstruojant, veriant, piešiant ir kt. Inicijuoja ir įsitraukia į inicijuojamus užsiėmimus, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. Nevaržomai judant, eksperimentuojant išbando savo kūno judėjimo galimybes. Saugiai keičia savo kūno pradines padėtis, veikiant ribotame plote pratinasi judėti saugant save ir kitą. Žaidžiant komandinius žaidimus, mokosi laikytis taisyklių, laimėti, pralaimėti. Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją dėliojant, konstruojant, veriant, piešiant ir kt.
Savivoka ir savigarba *Vertybinė nuostata* Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta savo kūną ir tapatybę, supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, geba prisistatyti, išsako pomėgius, priskiria save šeimai, grupei ir bendruomenei, žino savo tautybę ir tėvynę, supranta teisę būti kartu ir ją gerbia.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos, dalinasi pastebėjimais. Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	Suaugusiojo skatinami vaikai atsižvelgia į visos dienos režimą, dėlioja dienos ritmo paveikslėlius, skirtingų dienų įvykius, keičiančius įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vakare reflektuoja ar pavyko įgyvendinti susiplanuotą dienos ritmą, aptaria kaitos priežastis. Suaugusiojo padedami susikuria įvairius ritualus. Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną, emocijas, mintis. Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus.

Savireguliacija ir savikontrolė *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. *Esminiai gebėjimai* Sutelkia dėmesį veiklai, dažniausiai laikosi susitarimų ir elgiasi mandagiai. Stengiasi valdyti savo žodžius, veiksmus ir nusiraminti įsiaudrinęs.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Žino ir geba taikyti įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Mokosi elgesio taisyklių prie stalo. Siekia estetinio įspūdžio, geba padengti kasdienį ir šventinį stalą. Kuria įvairius siužetus režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu. Geba išklausyti skaitomų tekstų ir pasakojimų, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti. Tyrinėja kiek reikia įdėti darbo, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo.

Ugdymo(si) kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) kontekstai. Vaiko ugdymosi patirtys šioje srityje organizuojamos kasdienėse, gyvai besikeičiančiose veiklose, kurios susijusios su valgymo, asmens higienos, aplinkos tvarkymo, saugaus elgesio ir savisaugos įpročių ugdymu. Veikla vykdoma įvairiose aplinkose – grupės erdvėse, valgykloje, tualeto patalpose, gamtoje, pasivaikščiojimų metu, stebint bendruomenės aplinką. Sukuriami realūs ir vaikui prasmingi kontekstai, leidžiantys tyrinėti vaisius, daržoves, maisto kilmę, higienos priemones, buitinius pavojus. Vaikų veikla organizuojama taip, kad jie turėtų galimybę patys patirti, atlikti veiksmus, spręsti, pastebėti pokyčius ir įvardyti savo pasirinkimų pasekmes sveikatai ir saugumui.

Pedagogo vaidmuo. Pedagogas kuria sąlygas savarankiškiems veiksmams: serviruoti stalą, rinktis maistą, plauti rankas, tvarkytis, pasirinkti tinkamus rūbus. Jis stebi vaikus, reaguoja į jų iniciatyvas, palaiko jų bandymus ir gebėjimą mokytis per veikimą. Pavyzdžiu rodo, kaip palaikyti higieną,

valgyti kultūringai, elgtis atsakingai. Padeda vaikams įvardinti emocijas, kurios susijusios su komfortu, nesaugumu, prisilietimais, padeda suprasti, kada ir iš ko prašyti pagalbos. Pedagogas kuria diskusijų ir klausimų erdvę, skatina domėjimąsi maistu, asmens saugumu, kviečia tyrinėti, stebėti ir kurti.

Pedagoginės strategijos: sudaryti galimybes vaikui veikti savarankiškai realiose kasdienėse situacijose; skatinti refleksiją: kodėl vieni pasirinkimai sveikesni ar saugesni už kitus; taikyti į vaiką orientuotą ugdymą – atsižvelgti į jo iniciatyvas, klausimus, tyrinėjimų kryptis; integruoti teminius projektus apie mitybą, sveikatos įpročius, pavojus aplinkoje; nuolat stebėti vaikų gebėjimus ir pritaikyti veiklas pagal jų individualų tempą ir galimybes; organizuoti veiklą grupėje, poroje ir individualiai – derinti socialinį bendravimą su asmenine patirtimi; modeliuoti sveikos gyvensenos pavyzdžius – mokytojui pačiam demonstruojant sveikus, atsakingus ir pagarbius elgesio būdus; į ugdymo procesą įtraukti tėvus (globėjus) – skatinti bendradarbiavimą, dalijimąsi informacija, kvietimus į veiklas, kur vaikai kartu su suaugusiais tyrinėja, diskutuoja, gamina; įtraukti emocinio raštingumo veiklas – naudoti emocijų korteles, veidrodžius, pasakas, kurių metu vaikai mokosi atpažinti, įvardyti ir tinkamai reikšti emocijas.

Ugdymo(si) organizavimo formos, metodai: patyriminiai – tyrinėjimai, bandymai, stebėjimai apie maistą, higieną, aplinką; žaidybiniai – vaidmenų, situacijų žaidimai apie valgymą, apsipirkimą, gydytojo vaidmenis; kūrybiniai – plakatai, koliažai, stalo serviravimas, valgiaraščių kūrimas; pokalbiai ir diskusijos – apie saugumą, prisilietimus, higienos reikšmę; projekciniai – dienoraščių pildymas apie mitybą, vandenį, sveikus įpročius; grupiniai – bendros taisyklių kūrimo, tvarkymosi ar higienos rutinos veiklos.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba *Vertybinė nuostata* Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. *Esminiai gebėjimai* Supranta ir išreiškia savo tapatumą: pažįsta savo kūną, supranta augimą, geba	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos, dalinasi pastebėjimais. Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje	Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas eksperimentuodami, kurdami modelius. Mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą, reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtiniausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Plėtoja

prisistatyti, išsako pomėgius, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, žino savo tautybę ir tėvynę, gerbia kitus.	gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius darydami klaidas ir jas taisydami. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti, kuo norėtų tapti ateityje. Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas. Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos ir pan., tyrinėja ir atranda, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, tyrinėja šalies žemėlapį, konstruoja mėgstamų vietų modelius, iš pasakojimų pažįsta iškilias asmenybes. Pilietinį tapatumą vaikai ugdosi šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis. Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu. Aiškinasi ir išreiškia supratimą, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, jiems reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų.
Emocijų suvokimas ir raiška *Vertybinė nuostata* Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta, įvardija	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš	Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu. Žaidžia žaidimus, kurie skatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti. Skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ir kt.) parodo savo poreikius, pomėgius, interesus. Veikdami įvairiose veiklose,

ir aptaria savo bei kitų emocijas ir jų priežastis. Ramiose situacijose jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, supranta ir atliepia kito emocinę būseną.	veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	žaidimuose patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja, vis geriau atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.
Savireguliacija ir savikontrolė *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. *Esminiai gebėjimai* Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai. Stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, geba nusiraminti įsiaudrinęs.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Žino ir geba taikyti įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbado skirtingus būdus, padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkia pastangas tinkamam poelgiui. Mokytojo padedamas mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Stebi, tikslingai tyrinėja, išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę žaidžiant savireguliaciją plėtojančius žaidimus, savarankiškai išbandant naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukiant į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Kelia sau paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia. Susidūrus su kliūtimi keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. Klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui, stengiasi pagal

		įgytą supratimą elgtis tinkamai. Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.
Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. *Esminiai gebėjimai* Bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiaisiais ir vaikais: pasitiki mokytojais, jaučiasi saugiai, elgiasi pagarbiai, drąsiai išreiškia mintis, priima kitų skirtumus, draugauja, supranta savo elgesio pasekmes.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei kitų nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Išbando pačių bendraujant atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Piešiant, matuojantis, lyginant panašumus ir skirtumus, kalbantis, žaidžiant, kartu veikiant tyrinėja, kuo panašus/si į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų, suaugusiųjų. Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Mokytojo padedamas mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyviais grupės dalyviais. Kartu su kitais veikiant ir siekiant bendro tikslo, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. Tyrinėjant, aiškinantis, patiriant gyvenimą *čia ir dabar* plėtoja supratimą apie laiko tėkmės pokyčius per tam tikrą laiką. Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje, sužino keletą Tėvynės

		istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas esančias aplinkui.

Ugdymo(si) kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) kontekstai. Vaiko tapatumo, savivokos ir savigarbos ugdymas vyksta tiek per individualias, tiek per socialines patirtis: tyrinėjant savo kūną, šeimos santykius, socialinius vaidmenis, priklausymą bendruomenei, tautinei tapatybei. Kontekstai apima kasdienes situacijas, šeimos narių, grupės vaikų ir mokytojų santykius, edukacines išvykas, kultūrinius renginius, švenčių minėjimą, tautinių simbolių pažinimą. Vaikas kviečiamas tyrinėti save, savo jausmus, gebėjimus, augimą, pomėgius bei savo vietą tarp kitų. Kuriamos aplinkos ir veiklos leidžia vaikui pastebėti ir reflektuoti skirtumus tarp žmonių, šeimų, tautų, suprasti savo šaknis, tapatybę ir išmokti priimti kitokį.

Pedagogo vaidmuo. Pedagogas kuria sąlygas vaikui saugiai tyrinėti save, išreikšti savo požiūrį, pripažinti stiprybes ir priimti iššūkius. Jis padeda vaikui pastebėti augimą, domėtis savo kūnu, emocijomis, kilme, tautiškumu. Skatina refleksiją – ką jau moku, kuo noriu tapti, ką myliu. Pedagogas inicijuoja ir palaiko veiklas, kurios stiprina pasitikėjimą savimi, kūrybiškumą, savarankiškumą. Tuo pačiu padeda vaikams pastebėti ir gerbti kitų savitumą, tautines, kultūrines ar šeimos vertybes. Veda pokalbius, kuria sąmoningas ugdymosi situacijas, įtraukia šeimas į tautinį, kultūrinį ugdymą. Skatina vaikus dalyvauti grupės gyvenime, diskusijose, kartu kurti bendras taisykles, projektus.

Pedagoginės strategijos: remtis vaiko savasties paieška ir išreikšta nuomone kaip ugdymo plano dalimi; sudaryti galimybes vaikui reflektuoti apie save, savo kūno pokyčius, stiprybes ir poreikius; į ugdymą integruoti tautinės kultūros, kalbos, šeimos istorijos elementus; kurti situacijas, leidžiančias vaikui jaustis svarbiam – prisistatyti, pasidalinti, atstovauti; organizuoti temines veiklas apie tautiškumą, socialinius vaidmenis, šeimos bendruomenę; skatinti vaikus prisiimti atsakomybę už savo veiksmus, dalyvauti grupės gyvenime; reflektuoti kultūrinių, socialinių, fizinių skirtumų vertę ir įvairovę.

Ugdymo(si) organizavimo formos, metodai: tyrinėjimai – kūno sandara, augimas, šeimos struktūra, tautos simboliai; vaidmenų žaidimai – profesijų, šeimos, bendruomenės narių vaidmenys; refleksiniai pokalbiai – kas aš esu, kuo noriu būti, kas man svarbu; kūrybinės dirbtuvės – tautinės atributikos kūrimas, simbolių piešimas, žemėlapių konstravimas; projektinės veiklos – apie Lietuvą,

tautas, šeimas, miestus, savastį; Stebėjimai – augimo diagramos, kalbos, interesų kaita; grupiniai susitarimai ir aptarimai – elgesio normos, taisyklės, bendros veiklos planavimas.

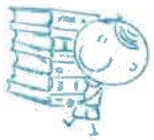

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas *Vertybinė nuostata* Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. *Esminiai gebėjimai* Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, skiria įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, suvokia amžių atitinkančių tekstų turinį.	**3–6 m. siekiame 5/6 žingsnio pasiekimų** Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	Aktyviai įsitraukia į bendravimo veiklas, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbos supratimą gilina klausydamiesi amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu.
Kalbinė raiška *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs kalbà ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. *Esminiai gebėjimai*	**3–6 m. siekiame 5/6 žingsnio pasiekimų** Išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius. Klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas. Kuria, pasakoja	Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta,technika, objektų savybėmis, būsenomis. Dalyvauja mokytojo inicijuojamose veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę raišką

Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi patirtimi, jausmais ir mintimis, įsitraukia į pokalbį, pasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja žodžius, parašo savo vardą.	istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje.Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius	papildydami išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti. Supranta rašymo tikslus, tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides. Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas.
Skaitmeninis sumanumas *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs pažinti, Išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. *Esminiai gebėjimai* Naudoja lengvai valdomas skaitmenines priemones, kuria paprastą skaitmeninį turinį, sudaro kelių veiksmų sekas ir jas taiko praktikoje.	**3–6 m. siekiame 5/6 žingsnio pasiekimų** Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. Sukurtu turiniu dalinasi su kitais. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles.	Sužadintas smalsumas įtraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiaisiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Rašytinės raiškos gebėjimus ugdosi atrasdami raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedami jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašydami spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu.
Aplinkos pažinimas *Vertybinė nuostata* Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei	**3–6 m. siekiame 5/6 žingsnio pasiekimų** Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus,	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.

reiškinius, juos įvardija, apibūdina ir pritaiko žaidimuose bei kitose veiklose.	pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	
Meninė raiška *Vertybinė nuostata* Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. *Esminiai gebėjimai* Pagal savo galias tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis ir idėjas įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis	**3–6 m. siekiame 5/6 žingsnio pasiekimų** Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.	Dainuoja vieni ir su draugais. Šoka ir kuria judesius pagal muziką. Piešia, tapo, lipdo ir konstruoja įvairius kūrinius. Vaidina ir kuria pasakų personažus žaidimuose. Išbando skirtingas menines priemones ir technikas. Kuria garsus ir muziką balsu, instrumentais ar daiktais. Rodo jausmus judesiais, mimika, piešiniais ar garsais. Džiaugiasi savo kūriniais ir pasakoja apie juos. Stebi kitų kūrybą ir įvardija, kas patinka. Kartu su draugais planuoja kūrybinius žaidimus ir veiklas

Ugdymo(si) kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) kontekstai. Vaiko tapatumo, savivokos ir savigarbos ugdymas vyksta tiek per individualias, tiek per socialines patirtis: tyrinėjant savo kūną, šeimos santykius, socialinius vaidmenis, priklausymą bendruomenei, tautinei tapatybei. Kontekstai apima kasdienes situacijas, šeimos narių, grupės vaikų ir mokytojų santykius, edukacines išvykas, kultūrinius renginius, švenčių minėjimą, tautinių simbolių pažinimą. Vaikas kviečiamas tyrinėti save, savo jausmus, gebėjimus, augimą, pomėgius bei savo vietą tarp kitų. Kuriamos aplinkos ir veiklos leidžia vaikui

pastebėti ir reflektuoti skirtumus tarp žmonių, šeimų, tautų, suprasti savo šaknis, tapatybę ir išmokti priimti kitokį.

Pedagogo vaidmuo. Pedagogas kuria sąlygas vaikui saugiai tyrinėti save, išreikšti savo požiūrį, pripažinti stiprybes ir priimti iššūkius. Jis padeda vaikui pastebėti augimą, domėtis savo kūnu, emocijomis, kilme, tautiškumu. Skatina refleksiją – ką jau moku, kuo noriu tapti, ką myliu. Pedagogas inicijuoja ir palaiko veiklas, kurios stiprina pasitikėjimą savimi, kūrybiškumą, savarankiškumą. Tuo pačiu padeda vaikams pastebėti ir gerbti kitų savitumą, tautines, kultūrines ar šeimos vertybes. Veda pokalbius, kuria sąmoningas ugdymosi situacijas, įtraukia šeimas į tautinį, kultūrinį ugdymą. Skatina vaikus dalyvauti grupės gyvenime, diskusijose, kartu kurti bendras taisykles, projektus.

Pedagoginės strategijos: remtis vaiko savasties paieška ir išreikšta nuomone kaip ugdymo plano dalimi; sudaryti galimybes vaikui reflektuoti apie save, savo kūno pokyčius, stiprybes ir poreikius; į ugdymą integruoti tautinės kultūros, kalbos, šeimos istorijos elementus; kurti situacijas, leidžiančias vaikui jaustis svarbiam – prisistatyti, pasidalinti, atstovauti; organizuoti temines veiklas apie tautiškumą, socialinius vaidmenis, šeimos bendruomenę; skatinti vaikus prisiimti atsakomybę už savo veiksmus, dalyvauti grupės gyvenime; reflektuoti kultūrinių, socialinių, fizinių skirtumų vertę ir įvairovę.

Ugdymo(si) organizavimo formos, metodai: tyrinėjimai – kūno sandara, augimas, šeimos struktūra, tautos simboliai; vaidmenų žaidimai – profesijų, šeimos, bendruomenės narių vaidmenys; refleksiniai pokalbiai – kas aš esu, kuo noriu būti, kas man svarbu; kūrybinės dirbtuvės – tautinės atributikos kūrimas, simbolių piešimas, žemėlapių konstravimas; projektinės veiklos – apie Lietuvą, tautas, šeimas, miestus, savastį; Stebėjimai – augimo diagramos, kalbos, interesų kaita; grupiniai susitarimai ir aptarimai – elgesio normos, taisyklės, bendros veiklos planavimas; socialinių situacijų modeliavimas – elgesio analizė, problemų sprendimas, sprendimų pasekmių aptarimas; pažintinės išvykos – lankymasis vietos bendruomenės objektuose (biblioteka, paštas, muziejus, savivaldybė).

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas *Vertybinė nuostata* Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines	Apžiūrinėja iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą,

sužinojęs ką nors nauja. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija, apibūdina ir taiko žinias žaidimuose bei kasdienėje veikloje.	šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Stebint aplinkos daiktus suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdosi savarankiškumą, supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažko geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. Remdamiesi patirtimi, vartydami paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdami vaizdo medžiagą, žaisdami žaislais, apžiūrėdami išvykų metu, vaikai susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja (pavyzdžiui, oro, vandens, sausumos). Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę.
Matematinis mąstymas *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais *Esminiai gebėjimai* Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą apie skaičiavimą ir matavimą, taiko juos aplinkai pažinti ir problemoms spręsti, išreiškia pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojasi grafiniais jų vaizdais spręsdamas problemas. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliam jų skirtumui apibūdinti. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai.	Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Veikdami su daiktais, vaikai mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdosi kantrybę, savikontrolę. Gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). Vaikai pastebi daiktų seką eidami į mokyklą, kur nors važiuodami: kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan. Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius

		sudėti ir atimti.
Skaitmeninis sumanumas *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta ir naudoja lengvai valdomas skaitmenines priemones, kuria paprastą skaitmeninį turinį, sudaro ir taiko kelių veiksmų sekas.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. Sukurtu turiniu dalinasi su kitais. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles.	Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus panaudojant įvairias priemones: knygose, informaciniuose tekstuose, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus). Žaisdami, tyrinėdami aplinką, vaikai naudojasi išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais, telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus. Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju. Žaisdami, konstruodami, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai.). Vaikai nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas.

Kalbų supratimas *Vertybinė nuostata* Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. *Esminiai gebėjimai* Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, atpažįsta įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, suvokia amžių atitinkančių tekstų turinį.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	Daiktus ir jų savybes vaikai mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Dalinasi mintimis, kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. Mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“ arba „ne“, dalyvauja apklausoje, kai atsakymų skaičius neviršija 12-os. Įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti. Diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną.

Ugdymo(si) kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) kontekstai. Vaikų pažintinė raida skatinama įvairiuose gyvenimo kontekstuose, kurie atspindi realų socialinį, kultūrinį ir gamtinį pasaulį. Vaikai tyrinėja aplinką per patirtinį veikimą: stebėdami, lygindami, grupuodami, aptardami daiktus, reiškinius, gyvąją ir negyvąją gamtą, žmonių veiklą ir šventes. Pedagogai kuria situacijas, kurios leidžia vaikui įsitraukti į aplinkos pažinimą ne tik savo artimiausioje aplinkoje, bet ir per pasakojimus, nuotraukas, edukacines išvykas. Aplinka aprūpinama priemonėmis, leidžiančiomis pažinti kultūrų, gamtos, profesijų, gyvenimo būdo įvairovę, ugdyti atsakingą požiūrį į aplinką.

Pedagogo vaidmuo. Pedagogas inicijuoja vaikų tyrinėjimus, stebėjimus, diskusijas apie mus supantį pasaulį, padeda vaikams susieti žinias su asmenine patirtimi. Jis skatina vaikus domėtis įvairiais objektais ir reiškiniais, užduoda atvirus klausimus, padeda kelti hipotezes ir jas patikrinti. Mokytojas padeda vaikams įvardyti pastebėtus dėsningumus, apibendrinti patirtį, padeda ieškoti atsakymų į kilusius klausimus ir suprasti priežastinius ryšius. Pedagogas puoselėja vaiko santykį su gamta, supažindina su aplinkos saugojimo svarba, skatina vaikus reflektuoti ir vertinti savo indėlį į aplinkos gerovę.

Pedagoginės strategijos: skatinti pažinimą per jutiminius patyrimus: lytėjimą, uoslę, regą; pasiūlyti veiklas, kurios susijusios su vaikų kasdienybe ir jiems pažįstamomis aplinkomis; kurti sąlygas patiems tyrinėti gamtos, buities, kultūros objektus; naudoti tiriamąją veiklą kaip pagrindinę ugdymo priemonę; įtraukti šeimą ir bendruomenę – per pasakojimus, daiktus, šventes; skatinti refleksiją, aptarimus, pasakojimus apie pastebėtus reiškinius; integruoti veiklas su kalba, matematika, menu ir fiziniu aktyvumu.

Ugdymo(si) organizavimo formos, metodai: stebėjimai ir aptarimai; grupavimai ir lyginimai; kūrybinė raiška – piešinių, plakatų kūrimas apie aplinką; tiriamieji projektai – gamtoje, grupėje, bendruomenėje; pokalbiai apie tradicijas, šventes, profesijas; praktinės veiklos – sodinimas, tvarkymas, rūšiavimas; naudojimasis medijomis – filmukai, dokumentika, interaktyvios knygos.

Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Estetinis suvokimas *Vertybinė nuostata* Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, suvokia ir aptaria jų estetinius ypatumus, dalinasi estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą pasakydamas vieną kitą argumentą.	Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatinti jie stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais. Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius įstaigoje ir už jos ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt.
Meninė raiška *Vertybinė nuostata* Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. *Esminiai gebėjimai*	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis	Mokytojo skatinami, vaikai spontaniškai dainuoja savo kurtas melodijas (vadinamas „arioso“) ir taip plėtoja meninę saviraišką. Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną,

Tyrinėja menų kalbas pagal savo galias, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis ir idėjas įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja jam suprantamas menines sąvokas patirčiai išreikšti.	technologijomis. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.	spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t. t. Tikslingas grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimas – piešimas. Piešdamas ir kurdamas su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. Spalvinė, grafinė ir erdvinė vizualinė raiška ikimokykliniame ugdyme yra integrali. Šoka įvairiais ritmais, kuria savo judesius ir jungia juos į šokio kompozicijas. Dainuoja dainas individualiai ir grupėje, atpažįsta muzikos nuotaiką, kuria garsinius fonus.
Gebėjimas žaisti *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. *Esminiai gebėjimai* Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Žaidžiant laikosi susikurtų žaidimo taisyklių.	Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, kuria jiems pažįstamas kasdienes socialines situacijas. Žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti nesutarimus. Kuria žaidimų siužetus, pasitelkdamas vaizduotę ir ankstesnes patirtis. Susitaria dėl žaidimo taisyklių ir jų laikosi žaisdamas su draugais. Patinka kurti savo žaidimus ir juos žaisti su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia pomėgius ir stiprybes. Drauge su suaugusiaisiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.).

Kūrybiškumas *Vertybinė nuostata* Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. *Esminiai gebėjimai* Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių kūrybiniams sumanymams įgyvendinti, išreiškia originalumą ir išradingumą, aptaria savo kūrybą su kitais.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	Šokdami vaikai tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Kartu su bendraamžiais ir suaugusiaisiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, kam skirti jo ar kitų kūrybos rezultatai.
Tyrinėjimas *Vertybinė nuostata* Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. *Esminiai gebėjimai* Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, taiko stebėjimo, eksperimentavimo ir klausinėjimo būdus, samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto ir patyrė.	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę. Susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą. Judėdamas erdvėje naudoja įsivaizduojamas linijas, koordinuoja savo kūną. Atliekant simbolinius vaidmenis, naudoja kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, mokosi tiksliai, aiškiai ir kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus.
Emocijų suvokimas ir raiška	**3–6 m. siekiame 5 / 6 žingsnio pasiekimų** Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus,	Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis.

Vertybinė nuostata Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta, įvardija ir aptaria savo bei kitų emocijas ir jų priežastis. Ramiose situacijose emocijas išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas. Pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau. Atliekant simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems.

Ugdymo(si) kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) kontekstai. Vaikų kūrybiškumas vystomas kasdienėje aplinkoje per spontanišką žaidimą, meninę veiklą, patirtinius tyrinėjimus ir saviraišką. Kontekstai apima tiek individualias, tiek grupines situacijas, kuriose vaikas turi laisvę kurti, išbandyti naujas idėjas, eksperimentuoti su medžiagomis, garsais, judesiu, vaidmenimis. Pedagogai kuria sąlygas kūrybinei raiškai, siūlo įvairius meninės raiškos būdus ir temas, kurios siejasi su vaiko patirtimi, emocijomis, aplinkos reiškiniais ir kultūriniu kontekstu. Vaikai skatinami kurti tiek savarankiškai, tiek bendradarbiaujant su kitais.

Pedagogo vaidmuo. Pedagogas įgalina vaiką veikti laisvai, palaiko jo kūrybines idėjas, drąsina kurti, eksperimentuoti, nesibaiminti klaidų. Jis pateikia įvairių priemonių ir technikų, sudaro sąlygas laisvai rinktis ir tyrinėti kūrybos galimybes. Pedagogas skatina vaikus dalintis savo sumanymais, kalbėtis apie kūrybinį procesą, paaiškinti savo pasirinkimus, pastebėti kitų kūrybą, ją vertinti pagarbiai. Veiklas planuoja taip, kad jos būtų įvairiapusės – apimtų garsą, judesį, vaizdą, medžiagas ir skirtingas meno formas.

Pedagoginės strategijos: skatinti vaiką eksperimentuoti įvairiomis priemonėmis ir technikomis; pasiūlyti temos įkvėpimo šaltinius – dailės, muzikos, literatūros, gamtos objektus; leisti vaikui veikti laisvai, be vertinimo, skatinti spontanišką išraišką; organizuoti kūrybines dirbtuves, tyrinėjimus, meninius projektus; skatinti reflektuoti kūrybos procesą ir dalintis idėjomis; įtraukti

vaiką į kolektyvinius kūrybos projektus – meninius, teatrinius, eksperimentinius; stebėti vaiką ir pagal jo pomėgius pritaikyti kūrybines užduotis.

Ugdymo(si) organizavimo formos, metodai: kūrybiniai žaidimai – vaizduotės, režisūriniai, siužetiniai; meninės dirbtuvės – dailė, muzika, šokis, teatras; tiriamieji eksperimentai – su medžiagomis, garsais, vaizdais; refleksiniai pokalbiai – apie tai, ką kūrė, kaip jautėsi; kūrybinės užduotys su spontaniška improvizacija; grupiniai projektai su paskirtimis ir laisvės ribomis; pritaikyta veikla su skaitmeninėmis kūrybos priemonėmis.

V SKYRIUS
VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Vaiko pasiekimai ir pažanga vertinami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše apibrėžtas 18 pasiekimų sričių. Vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas ikimokyklinio ugdymo grupėje yra svarbi ikimokyklinio ugdymo mokytojo darbo sritis, padedanti planuoti grupės veiklos gaires ir palaikyti konstruktyvius, pozityvius santykius su ugdytinių tėvais. Ikimokyklinis ugdymas grindžiamas kiekvieno vaiko pažinimu, ugdymo(si) poreikių pripažinimu, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti. Todėl pedagogai turi sistemingai vertinti, fiksuoti vaikų daromą
pažangą, informuoti tėvus (globėjus) apie vaikų pasiekimus, ugdymo(si) poreikius ar iškilusias problemas.

Vertinimo principai:

- Individualizavimo – kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami atskirai, nelyginant su kitais vaikais.
- Nuoseklumo – vertinimas vykdomas tęstinai, siekiant stebėti ilgalaikę vaiko pažangą.
- Bendradarbiavimo – vertinimo procese dalyvauja mokytojas, vaikas, tėvai (globėjai), kiti specialistai, jei reikia.
- Įtraukumo – atsižvelgiama į vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ar turinčių išskirtinių gebėjimų, situacijas.
- Refleksyvumo – siekiama skatinti vaikų savistabą ir gebėjimą apmąstyti savo mokymąsi.

Vertinimo etapai:

1. Aprašomasis vertinimas:

- Atliekamas vaikui pradėjus lankyti įstaigą.
- Stebima vaiko adaptacija, emocinė savijauta, gebėjimai, interesai ir poreikiai.

2. Formuojamasis vertinimas:

- Mokytojas sistemingai stebi vaiko veiklą, fiksuoja pažangą, iššūkius ir pokyčius.

- Naudojami įvairūs stebėjimo metodai: dalyvaujantis stebėjimas, vaiko veiklos analizė, pokalbiai, kūrybinių darbų stebėsena.
- Informacija dokumentuojama vaiko individualiame aplanke: fotografijos, įrašai, užrašai, darbų kopijos.

3. Apibendrinamasis vertinimas:

- Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per metus – rudens (rugsėjis – spalis) ir pavasario (gegužė – birželis) laikotarpiais.
- Vertinama aprašomuoju būdu, pateikiant trumpus komentarus apie vaiko pasiekimus, stiprybes ir tobulintinas sritis.
- Vaiko pažanga analizuojama lyginant ankstesnius ir esamus pasiekimus.
- Vertinimo informacija aptariama su tėvais (globėjais), o esant poreikiui – ir su Vaiko gerovės komisija, švietimo pagalbos specialistais.
- Informacija apie pasiekimus perduodama priešmokyklinės grupės mokytojui vaikui pereinant iš ikimokyklinės į priešmokyklinę ugdymo pakopą.
- Vertinimo rezultatai naudojami tolesniam ugdymo planavimui, individualių ugdymo(si) tikslų formulavimui.
- Mokytojas, bendradarbiaudamas su šeima, planuoja veiklas, padedančias užtikrinti vaiko pažangą.
- Remiamasi vertinimo duomenimis rengiant ugdymo planus, aplinkos pritaikymą, pasirinkus metodus ir ugdymo strategijas.

Vaiko pasiekimų vertinimas yra nuolatinis ir integruotas į kasdienę ugdymo praktiką procesas, grįstas pagarba vaikui, atsižvelgiant į jo unikalumą, mokymosi tempą ir būdus.

Ikimokyklinio ugdymosi laikotarpiu plėtojamos vaiko galios ir priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijos yra suderintos (3 pav.).

3 pav. Ikimokyklinio amžiaus vaiko galių ir priešmokyklinio ugdymo kompetencijų atitiktis